

Comentariul operei Despot Voda de Vasile Alecsandri - partea a 4-a

Personajul lui Alecsandri este, prin structura, fundamental diferit de eroii clasici. In tragedie, personajele sunt caractere puternice, unitare, exterminarea lor fizica nu le anuleaza maretia ci le consacra triumful in plan moral, tragicul fiind o glorificare a conditiei umane.

Despot in schimb este un "ambicios", cum il caracterizeaza autorul. Eroismul sau este unul abstract fara continut moral, ca pura exaltare a energiei. La fel, exercitarea prerogativelor domnesti insemna absolutizarea propriei vointe, pentru ca el se erijeaza in mandatar al unei puteri universale.

"Ce lege? Vrerea mea! Ce sfetnic? Asta spada, simbol al demnitatii, Unealta-a vitejiei si cumpana dreptatii! Eu port toata puterea, pe cap, pe brat, pe pept Puterea covarseste universalul drept"
(Actul IV, scena 10).

Eroii tragici nu au psihologie pentru ca nu cunosc ezitarea Despot are o psihologie contradictorie, baroca tradand o criza permanenta a identitatii, care-l face sa-si anexeze mereu identitati straine, insusirea numelui si a documentelor heraldice ale unui defunct Despot calitatea de var al Doamnei Ruxandra, schimbul cinic de vesminte cu Ciubar.

Chiar nobilele idealuri de unitate si eliberare sunt uzurpate, pentru ca acest apatrid care se conduce dupa principiul "ubi bene ibi patria" nu poate sa interiorizeze ideea nationala Proiectul sau de unificare a crestinatatii ascunde visuri expansioniste. El este de peste tot tocmai pentru ca nu e de nicaieri, un fel de cetatean al lumii, fara nationalitate, care viseaza sa-si intemeieze propriul imperiu.

Orgoliul sau se intemeiaza pe constiinta singularitatii. La fel, vulnerabilitatea in a doua parte a piesei, celelalte personaje il parasesc treptat si se grupeaza in jurul lui Tomsa, alcatuind acel bloc al rezistentei nationale.

Victima a propriei puteri de seductie, automistificatoare, Despot ramane singur in confruntarea cu destinul:

"Ce-am fost cand, dintre oameni iesind, am rupt eu randul?
Culegator de umbra cu mana si cu gandul!
Ce sunt?... o parasire, un vreasc fara rasad?
Ce-oi fi?... un pumn de tarna pe-O scandura de brad!
(actul V, scena 4).

Daca in primele trei acte celelalte personaje se lasau conduse de intrigile lui Despot, se observa in finalul piesei o tendinta de depshologizare a lor, pentru ca devin, pe rand, purtatoare ale mesajului nationalist al piesei.

Limba-Dulce si Jumatate aveau in prima parte a piesei functia corului din tragedia antica, discursul lor constituindu-se intr-un comentariu al legitimitatii domnitorului din punctul de vedere al cbstei. Dar li se adauga, pe rand, Tomsa, prezenta sporadica dar consistenta, simbolizand idealul national, apoi ezitantul Hamov. Stroici si Sponcioc, in final Ana si Ciubar, expresie a unui mesianism in varianta sublima si, respectiv, grotesca.

Transcedenta cu care se confrunta Despot are, asadar, o natura ambivalenta ea este destinul, cu suisurile si prabusirile pe care le provoaca, dar este, in acelasi timp, si aici trebuie sa cautam sensul alegoric al dramei lui Alecsandri, ideea nationala care nu poate fi invinsa de un aventurier ratacitor.